

Nr 196.

Av herr **Johanson, Karl Emil**, och herr **Gustafson, Fritiof**, om utredning och förslag angående förbättring av landskommunernas räkenskapsväsen.

De betänkliga brister, som alltjämt på många håll vidlåda landskommunernas räkenskapsväsen, äro alltför kända och omvittnade för att tarva någon närmare utläggning. Det må vara nog att här framhålla, hur de förtroendemän, som kanske mer eller mindre mot sin vilja sättas att sköta räkenskaps- och revisionsgöromålen, ofta sakna nödig insikt i modern bokföring och — särskilt där arvodena äro alltför knappt tillmätta — även tid och intresse för att på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina krävande uppdrag. För den, som varit i tillfälle att närmare taga del av, hur det är ställt i dessa avsenden, äro de ständigt återkommande upptäckterna av oegentligheter vid de kommunala förvaltningsorganen icke ägnade att i högre grad förvåna. Säkerligen är det många gånger just frånvaron av den effektiva kontroll, vars stöd varje redogörare har rätt att fordra, som kommit frestelsen till underslev att bli vederbörande övermäktig. Och även i de talrika fall, där icke uppsåt till oredlighet förelegat utan där skulden får tillskrivas vårdslöshet, bristande tid och bristande kompetens, har det också varit kontrollens slapphet, som möjliggjort, att ett slentrianmässigt system fått fortgå opåtalat från år till år med påföljd att räkenskapsföraren själv så småningom invaggats i säkerhet om, att allting stått rätt till.

För att ge en liten föreställning om vilka värden, det här rör sig om, kan nämnas att enligt tillgängliga uppgifter uppgick antalet av kommunalmän begångna förskingringar under åren 1922—1928 till 28 stycken och därigenom avhända värden till 1,032,593 kronor.

Till dessa siffror bör fogas den anmärkningen att de avse endast förtroendemän, varför exempelvis av fjärdingsmän begångna förskingringar ej äro medräknade i desamma.

Att dessa förhållanden icke blivit bättre efter kommunallagsreformen framgår av de förskingringar, som ägt rum under senare år. Vi kunna visserligen ej anföra några statistiska siffror utan endast några enstaka fall från åren 1932 och 1933, som emellertid synas visa att de ovan gjorda iakttagelserna fortfarande gälla.

År 1932: väggkassör 32,000 kronor; kommunalkamrer 35,000 kronor; vägstyrelseordförande 24,000 kronor; kommunalnämndsordförande 17,000 kronor.

År 1933: lasarettssyssloman 25,000 kronor; kommunalnämndsordförande 20,000 kronor; kommunalnämndsordförande 139,400 kronor; kyrkorädsordförande 16,000 kronor.

I ovanstående uppgifter från senare år ha ej medtagits förskingringar av belopp under 10,000 kronor. I så fall skulle summorna säkerligen väsentligt ökas.

Uppenbart är att det bristfälliga räkenskapsväsendet i våra landskommuner årligen förorsakar det allmänna stora förluster. Man kan ej skylla alla de begångna brotten på den bristfälliga bokföringen, men den torde säkert ej heller vara utan all skuld därtill. Tyvärr är det ej nog med de förluster, som uppstå i penningmedel. Man måste också räkna det stora ansvar, som stat och kommun ådraga sig genom att inte minska möjligheterna för de kommunala förtroendemännen att genom bristande noggrannhet förorsaka förluster samt sig och anhöriga lidanden, som ofta äro svåra att bära.

De förluster, som emellertid uppstå på grund av oegentligheterna, torde, oavsett om de kunna synas anmärkningsvärt stora eller ej, vara små i förhållande till dem, som faktiskt uppstå genom den bristande effektiviteten i kommunalförvaltningen genom det underhålliga bokförings- och räkenskapsväsendet. Antalet kommunalförvaltningar överstiger i vårt land 5,000-talet, och det behövs ej stora fel för att sammanlagda förlusterna skola komma att röra sig om stora belopp. En del av de vanligaste bristfälligheterna inom den kommunala förvaltningens räkenskapsväsen synes böra framhållas:

Budgeten: Uppställningen är skiftande i olika kommuner, oenhetlig och osystematisk samt överskådlig och otydlig i olika delar. Ibland beslutas skatteprocenten utan ledning av budgeten, varefter anslagen ökas eller minskas utan hänsyn till de föregående årens finansiella resultat. Kommunala restantier upptagas på sina håll som ingående behållning, vilket föranleder alltför låga utdebiteringar med åtföljande skuldsättning. — När detta upptäckes blir resultatet en onormal skattestegring. Anslag lämnas ibland utan hänsyn till om vederbörande äger rätt därtill eller ej — detta gäller främst municipalsamhällena.

Räkenskaper: Vanligen föras endast kassaräkenskaper. Huvudbok och inventariebok saknas ibland. Redovisningen av tillgångar och skulder sker icke alltid tillräckligt överskådligt. Revisionsberättelsen är ofta alltför kortfattad och ger det beslutande organet ingen upplysning om förvaltningsresultatet. Revisorerna äro ej heller alltid tillräckligt kvalificerade.

Det är sant att förhållandena i här berörda avseenden under senare år förbättrats, och i många kommuner är såväl bokföring som revision ordnad på ett tillfredsställande sätt. Men dessa förbättringar ha icke varit av erforderligt genomgripande art och gendriva på intet sätt påståendet, att det alltjämt är långt ifrån väl ställt på området. Man måste ju också finna det fullt naturligt, att den decentralisation och det förtroendemannasystem inom det kommunala räkenskapsväsendet, som möjligen kunde anses tillfyllest för några decennier sedan, icke kan ha samma förutsättningar att fungera tillfredsställande, sedan den kommunala förvaltningsapparaten svällt ut till det omfång, som den i närvarande stund har. En reformering i ett eller annat avseende synes oundgängligen nödvändig.

Vid lösningen av denna fråga kunna flera olika vägar väljas antingen var

för sig eller tillsammans. Att utan en närmare utredning avgöra, vilken som för de minsta kostnaderna lämnar bästa resultatet, är emellertid omöjligt. En föreskrift om kassabokens avslutande månadsvis torde emellertid vara ett av de bästa medlen för åstadkommande av effektivare kontroll.

Vidare är det önskvärt att enkla och enhetliga direktiv utfärdas för förandet av kommunernas räkenskaper och uppgörandet av den kommunala budgeten. För närvarande finnas inga andra föreskrifter samt ingen annan ledning därför än det formulär, som statistiska centralbyrån utfärdat, vilket från de praktiska kommunalmännens sida blivit föremål för åtskilliga anmärkningar.

I de fall, där inom kommunerna ej finnas för revisorsuppdraget lämpliga personer, synes ett effektivare räkenskapsväsen kunna vinnas genom konsulterande revisorer, vilka skulle ha till uppgift att biträda de kommunvalda revisorerna. I Finland har denna sak ordnats genom samarbete med de finska motsvarigheterna till vårt Svenska landskommunernas förbund, och erfarenheterna därav synas vara goda. Inom vårt land har Kooperativa förbundet för sina föreningar anordnat en revisionsorganisation, som ganska mycket erinrar om det finska systemet.

Slutligen vilja vi nämna det förslag, som under fjolåret framförts och diskuterats, och som går ut på att skapa för kommunerna gemensamma bokföringscentraler, till vilka dessa skulle kunna överlåta räkenskapernas förande. En dylik åtgärd får dock ej utformas så, att kommunernas självständighet därigenom äventyras.

Missförhållandena på det kommunala räkenskapsväsendets område ha redan varat alltför länge för att ytterligare uppskov med effektiva förbättringsåtgärder skall kunna tillåtas. De förslag, som blivit nämnda, visa att möjligheter till en dylik reformering icke saknas. Det är emellertid angeläget att de snarast göras till föremål för närmare utredning i syfte att vinna positiva resultat.

Med stöd av vad här anförts få vi därför hemställa,

att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till anordningar i syfte att förbättra landskommunernas räkenskapsväsen.

Stockholm den 22 januari 1934.

K. E. Johanson.

Fritiof Gustafson.

